

ni, kadar kaka pedagogika navaja za svoj cilj kakršenkoli ideal (abstraktnega) »človeka«. Zgodovinske izkušnje bi morale zadoščati za to, da bi resneje vzeli nauk o tem, da »človeka« ni mogoče vzgojiti (izdelati) po kakršnikoli podobi, viziji, ideji ... Kar lahko nastane, je nekaj zgrešenega, kar, denimo, odlično ilustrira roman Mary Shelley o Frankensteinu.

Ali to pomeni, da je že sam pojem vzgoje zgrešen in bi ga morali povsem pozabiti? Seveda ne! Če tu pustimo ob strani, da je sama beseda »vzgoja« v ločenosti od »izobraževanja« pretežno slovanska posebnost, vse povedano pomeni, da je pri opredeljevanju nalog vzgoje treba ohraniti zmernost. Posebno vprašanje v tem okviru so različne ekskluzivistične pedagoške doktrine ali različne vzgojiteljske prakse, ki pač legalno soobstajajo v vseh demokracijah. Sodobne demokratične družbe, ki se združujejo v Svetu Evrope, so nauke o omejenih možnostih vzgoje doumele kot refleksivni moment, ki ga vključujejo v samo razumevanje demokratične vzgoje.¹ To se pravi, da je vzgoja v demokratični družbi nujno podvržena načelom pluralnosti, kar pomeni, da ni enega samega splošno veljavnega in »edino dobrega« pojma vzgoje ter potemtakem tudi ne merodajnega lika vzgojitelja. Če pogledamo listine Sveta Evrope, se pokaže, da je mogoče formulirati neki minimalni nabor vrednot, ki predvsem utemeljujejo pluralizem, torej strpnost do »drugih in drugačnih«. Pri tem pa ni mogoče prezreti, da te listine terjajo od vzgojitelja inventivnost, odprtost in dialoškost. Demokratična vzgoja ima potemtakem precej ohlapno definirane cilje, a je zato s koncepti v okviru pojma strpnosti bolj osredotočena na sam vzgojni proces. Šolske kronike v demokratičnih državah govorijo o mnogih učiteljih, ki uspejo posredovati učencem demokratične vrednote, kot so strpnost, solidarnost, aktiven odnos do družbenih vprašanj itn. Toda upošteva je množično vzgojo, kakršno imamo zdaj, pa še izvenšolske vplive na učence, je nemogoče pričakovati, da bodo vsi učitelji najboljši možni vzgojitelji. Nekateri med njimi bodo mogoče lahko tudi »slabi« vzgojitelji, pa naj upoštevajo katerekoli doktrine ali naj uporabljajo najuspešnejše preizkušene metode. Vendar glede na zapisano na začetku tega zapisa, so tudi ti »slabi vzgojitelji« v demokratični družbi »boljši« od najboljših v totalitarnih družbah.

Cenzura morale

Po večletnem proučevanju pedagoških besedil in mnogih pogovorih s poznavalci tega področja, včasih tudi po polemičnih soočenjih s strastnimi zagovorniki ene ali druge plati edukacije, sem končno ugotovil, da je

¹ Seveda je pri tem treba upoštevati vrsto pridržkov, saj je v Svetu Evrope kar nekaj članic, ki bi jim lahko očitali kršenje dogovorjenih standardov človekovih pravic, standardov demokratične vzgoje ipd., vendar ostajajo članice – npr. Rusija – spričo svoje politične in gospodarske pomembnosti (!).